

Pretulu prenumeratiunei
pentru partile Austriei si
Ungariei: pe 1. anu 4 fl.
pe $\frac{1}{2}$ anu 2 fl. v. a.
pentru alte tieri 5 fl. la
anu.

SUPERANTIA.

Fóia literaria-besericésca.

Banii de prenumeratiune
si corespundintiele sunt
de a se adresá *franco*
catra Redactiunea „Spe-
rantiei“, la Aradu, strat'a
Capelei, Nr. 26.

Organulu societatei de lectura a teologiloru romani din Aradu.

Foi'a acést'a sub redactiunea colegiale a teologiloru romani din Aradu si sub auspiciile superioritatei scolastice ese de dóue ori la luna, anume la 1. si 15. a fiescecareia luni.

Una pretensiune a autonomiei.

Representantii besericeii cu recastigarea autonomiei. dupa indreptãrile acelaia se silesco in sinódele loru a constitui unu organismu besericescu, pe langa carele celu ce este indusu in sinulu besericeii dreptu-credietória — de dupa dogmele si institutiunile ei cele primitive se póta ajunge limanulu. carele este asemnatu pentru membrii sei. De conclusele sinodale ne bucurãmu. candu acelea se vedu puse dejã si in activitate.

Organisatiunile facute pana acum in administratiunea besericeii nóstre dupa paragrafiu statutuluu organicu. ni dau garantia de una subsistintia pacifica si morale ca se potemu sustienea in beseric'a nóstra principiile Capuluu seu, dela care este conditiunata fericirea crestiniloru. cari o marturisesco. Si nici nu potemu asteptã alta dela acestu statutu. carele dupa etimologiã cuventuluu producandu resultatulu acést'a, satisface detorintiei sale; toti pasii ulterioari cadu in sfer'a aptivitatii celoru, ce au a implini prescisele acestui statutu si suntu respundiatori pentru obvenientele daune din aplicarea neglesa a mandatelu lui.

Suntemu membrii unei corporatiuni morale, carea nu posiede potere brachica. ci are principie. scopu, care suntu asia de imperiose, câtu pre cei ce dorescu a le cunósce si suntu insufletiti de sublimitatea loru — ne amenatu ii-va induplicã la una interesare viua de binele si inaintarea acestei corporatiuni.

Beseric'a nóstra ortodossa e de natur'a caracteristica. cà pretinde dela totu membrulu seu fara pri-vire la oficiu. se fia cu influintia in administrarea sa, va se dica, doresce, ca totu madulariulu seu se fia interesatu de miscamintele ei cele constitutionalu. Pla-

cerea acést'a a besericeii nóstre se va ajunge numai atunci, déca preotimea, clerulu si mirenii toti cu mana fratiésca voru colucrá din respoteri spre radicarea buneii stãri a acestei beserice; déca fia-carele crestinu ortodossu, ca membru alu unui trupu, vá implini cu bucuria si din iubire catra Chrt. capulu acestei beserice, tóte detorintiele si deobligamintele crestinesci, si nici unulu nu denege sucursulu, care l'ar potea dá spre radicarea binelui besericeii sale, pentrucã beseric'a, trupulu lui Chrt. intocmai ca trupulu celu fisicu „nu este unu madulariu ci multe; cà de ar dice petiorulu, cà nu sum mana, si nu sum din trupu, au dóra pentru aceea nu este din trupu? si de ar dice urechi'a: cà nu sum ochiu, si nu sum din trupu, au dóra pentru aceea nu este din trupu? cà de ar fi totu trupulu ochiu, unde ar fi audinulu? si de ar fi totu trupulu audiu, unde ar fi mirosulu? Inse Dumnedieu a pusu in trupu madulãrile asia, precum a vrutu; cà de aru fi tóte unu madulariu, unde ar fi trupulu? ér acum cu adeveratu suntu multe madulãri, inse unu trupu, si ochiulu nu póte dice manei: n'am lipsa de tine, séu capulu petiorelu: n'am lipsa de voi; cà cu multu mai vertosu madulãrile trupulu, care se socotesco a fi mai slabe, suntu mai de lipsa, — — ca se nu fia desghinare in trupu, ci se se grigésca madulãrile intre sine unulu de altulu. — — ér voi sunteti trupulu lui Chrt., si madulãri, fiacare dupa partea sa“ (I. Cor. XII. 12.—23., 25. si 27.)

Fiesce-carele madulariu in trupu are afacerile sale. care trebue se le implinésca, ca se póta fi totu trupulu intregu si sanetosu, totu madulariulu besericeii — a trupulu lui Christosu are pusetiunea si direptiunea sa in beserica. in cari trebue se se ostanésca pentru sustienerea intregimeii acestei unitãti. Precum trebue in trupulu celu fisicu tóte organele se lucre in

consonanția și armonia, ca se p^ota sust^ă întregul în col^orea sa natural^e; așa trebuie și organele bisericești să se observ^eze consonanția și armonia în afacerile lor pentru radicarea bunei st^ări a întregii biserice. D^eca voiescu madularele unui trup se sust^eeze întregi și se nu duca suferința de suc nutritiv, lucr^e t^ote în armonia după pusețiunea și destinul lor special: așa și creștinii ca se se p^ota bucur^ă specialmente de stare fericită în vietⁱa lor, trebuie ca totu însu după pusețiunea și demnitatea, carea o ocupa în biserică, se-si împlin^esca detorințele sale.

Inse ce se dicem când vedem, că mulți dintre aceiⁱ și-abn^ega sucursul și se retragu de a influenț^ă la promovarea binelui bisericești, cari moralmente suntu deobligati spre aceea, și cari au mai multă potință de a folosi interesului comunu. S^eu nu e nepasare de biserică, când deputatul sinodal în loc de a merge la sinod — comotiseza pe acasă? când preotul concerninte vedindu starea slabă a școlii din comună — lasă poporul se fierba în seculu său? D^eca ni place a fru^ă favorurile și primim^u ofiție în administratiunea bisericești, atunci se fim^u omeni a port^ă și obligamintele, cari suntu în legatură cu acele ofiție, pentru că chiar ac^est^a este caus^a de s'au inființiat și sustau acestedemnit^ăți; chiar pentru ostanele și greumintele, cari suntu legate de acelu ofițiu, suntu votate și favorurile; și pre c^ătu suntu greumintele cutar^u ofițiu mai mari și mai multe, s^eu mai mici și mai puțin^e: pre at^ătu suntu acele ofiție de demnitate mai mari s^eu mai mici, pe at^ătu p^orta favoruri mai multe s^eu mai puțin^e. Nu dicem nimicu despre cei nepricepuți, cari nu cuprind^u nespusul folosu, care lu aduce bunastarea bisericești: aceiⁱ înset^eza după dispusețiuni salutare în organismu și administratiune. Nu este caus^a totdeun^a starea primitivă în cultură s^eu chiar desmoralisatiunea poporului, că obvinu fiascuri la executarea unoru s^eu altoru dispusețiuni și prescrișe de ale statutului nostru organic, ci este de a se inovatⁱ inteliginț^ă cu incurgere nemidlocită asupra acelu popor, fie clericale fie mir^ena. Poporul face ce dice inteliginț^ă, ast^epta după comand^ă ei, d^eca face reu, este de a se imput^ă inteliginț^ă.

Creștinulu faletiu de ortodossiiⁱ religiunii sale, p^ote va respect^ă dispusețiunile și organismulu bisericescu: suntu destui, cari cugetă și așa, că religiunea cu institutiunile sale este salutară pentru cei *seraci cu duhulu*, în carea omulu calificat și devenit la cunoscerea de sine, nu p^ote se afla consolidare, și în carea spiritulu lui nu p^ote se lucr^e cu deplină libertate sub catenele dogmeloru și can^oneloru, intru nisuintiele sale catra

cunoscerea ființ^ăei cei mai perfecte. Ce caracteristică are unu semidoct^u ca ac^el^a? o^{re} este speranț^ă, că afara de ac^esta corporatiune mare morale, se fie cându va membru consciu la alte corporatiuni morale mai mici? Nu! unulu ca ac^el^a parasindu calea religiunii — nici cându nu va p^ote se afla aceea, ce caută, nu va p^ote fi membru folositoriu nici la unu feliu de înștire omen^esca, ori ce statut^u ori ce lege o va judec^ă partialu după prejudeție procreate din ideile sale fice, și nici cându nu va caut^ă se face ceva în interesulu binelui comunu, pentru că numai aceea faptă va produce bine comunulu, carea se va basă pe principiile democratice, cari isvorescu din învetiaturile lui Chrt. din religiunea creștin^esca; așa dară celu ce doresce se folos^esca omenimei, înainte de t^ote are a se interes^ă de principiile creștinismulu și după îndrept^ăriile ac^estui^a se porn^esca pe cale și se si-incepă activitatea sa.

Interesare generale de religiune, de biserică ni trebuie, și autonomi^a juna curundu se va arat^ă folositoria pentru întregulu popor romanu.

B.

Chiaⁱa înaintării.

Din t^ote partile se aude plans^orea, că vrejmasiulu celu mai înșpimentatoriu alu romanismulu — este seraci^a; și într^adeveru ea p^ote fi mare vrejmasiu alu înșaintării. Se dice, că d^eca nu ni-ar st^ă în cale seraci^a, avantajiele n^ostre aru fi cu multu mai brillante: ea inse nu p^ote fi motivu îndestulitoriu pentru d^a resiste, ba chiar pentru că seraci^a ni este neamiculu, avem^u detorinț^ă a ne lupt^ă contra ei, nucumva prin molitiunea n^ostră se eserceze putere peste noi. Aceea întrebare p^ote subvers^ă: este o^{re} seraci^a devingibile, și cum? — Cumca seraci^a se p^ote devinge, marturisesc^u esemplele cu omenii avuti. Famili^a astadi avuta, înainte de ac^est^a cu o sută, cincideci s^eu diece ani eră sermana, trai^ă p^ote din ajutoriu strainu: este dar cu potinț^ă omulu întregu a se înavuti. — chiar celu nepotintiosu nu se lasă a perⁱ de f^ome, cu at^ătu mai vertosu unu omu cu avere c^ătu de mică, p^ote adauge c^ătra ea.

Unu popor^u întregu va devinge seraci^a prin înșavutirea membriloru ce lu compun^u; și ce e mai drept^u! decât^ă că factorii poporulu romanu suntu seraci și pre înșeg^ă natiune o bantuesce seraci^a. — Vinu a desleg^ă întrebarea cum ar putea scap^ă poporulu romanu de seraci^a? — C^ălile spre ac^est^a suntu

multe, dar totodata sunt si incuiate dinnaintea poporului; dà in man'a lui chiaia dela usia càliloru si seracia nu lu va urmari in cursulu seu. Si chiaia este *invetiatur'a*. Ferice de acel'a, care posede atât'a invetiatura, càtu prin ea devine la cunoscinti'a de sine si-si pòte luà indreptariu nimeritu pentru viétia.

A dà chia'a invetiaturei in man'a poporului, este chiamarea intelegintiei. Poporulu astépta si cu totu dreptulu, — indreptariu dela intelegintia, si reu cugeta acei'a, cari se dicu a fi facutu din destulu titlului de *inteleginte*, pentru cà pórtã haine negre, oficiu salarisatu séu duce comand'a cu ocasiunea vre-unei alegeri. Desclinitu noi romanii intru cultur'a poporului — avemu lipsa de intrevenirea intelegintiei, pentru cà ori càtu amu voi se ascundemu, de parte suntemu remasi la spatele popóreloru conlocuitórie. — Pentru ce trebue se audimu totu de vaieràri de seracia, séu cà suntemu asupriti din partea celui'a si celui'a? pentru ce se striga din tóte partile cà ni merge reu? si de ce nu ni mai merge odata si mai bine barem cu ceva? Si la tóte aceste inteliginti'a ce respunde? Vaieràrile le ie spre trista cunoscintia si apoi incepe a se certá între sine, unulu se face vrejmasiulu altui'a — si éta cà pe langa seracia ni se mai adauge unu altu dusmanu — ur'a între frati, din ura — desinteresarea séu ceva si mai multu. Clas'a de josu se lasa pe poterile sale, si in ast'a jace micsiorarea întregi natiuni.

Tristu este adeverulu acést'a in viétia natiunei romane. Ur'a între frati este pecatulu celu mai latitu alu presiatelui.

Se nu intindemu si mai departe vorbirea despre pecatu, se cautàmù midilócele d'a indreptá poporulu pe càlile cele drepte.

Tóte popórele progresiste si-cauta redicarea in cultura. E adeveru cà pentru cultur'a poporului romanu s'au infintiati in unele locuri asociatiuni, cari au scopulu d'a lati cultur'a si industri'a prin premiarea opurilor literarie, prin stipendiarea studintiloru, sodaliloru seraci; si de-si concedu cà astfaliu de corporatiuni fòrte multu contribuescu la redicarea culturei, de dupa direptiunea loru de astadi totusi nu suntu din destulu corespundietórie pentru respandirea invetiaturei; urmàrile activitãtii loru se arata numai mai tardiu, si intr'unu cercu mai angustu, precandu pre noi ne arde la degetu, deci este mare urgentia ca cultur'a se se semene nemidilocitu si in cercu càtu de largu.

Din reportulu ministerialu substernutu dietei

Ungariei in privinti'a stàrei invetiamentulu peste anulu 1870. — pentru noi romanii avemu a estrage numai date neplacute. Asia se reportéza cà in Ungari'a si Transilvani'a dintre 415.255 de prunci romani (de ambele confessiuni) deobligati pentru d'a umblá la scóla, numai 126.163 cercetéza scól'a, si prin urmare 289. 092 crescu fara de a invetiá carte; séu se luàmù unu teritoriu mai micu locuitu de romani, se luàmù numai comitatulu Aradului, despre caer presupunemu barem cà nu stà in proportiunea cea mai rea in privinti'a invetiamentulu; aici dintre 33.077 numai 8.641 prunci romani umbla la scóla, 25.436 remanu fara invetiatura; cam totu in asta proportiune stau si celelalte comitate romane. Càtu pentru comitatulu Aradului, am cautatu datele scolare si la ven. consistoriu si am aflatu, cà in fòrte putienu diferescu de cele ministeriale. In reportulu ministerialu noi romanii suntemu aratati ca mai tare innapoiati, cine scie, pentru anulu viitoriu in proportiune nu vomu stá si mai napoi? Déca si mai de parte vomu privi indiferinti cursulu timpului, déca si pe viitoriu vomu ignorá midilócele progresului, curundu vomu aduce noi insine pericolulu asupra capulu nostru, Popórele conlocuitórie astadi, ca nici candu alta data, se ocupa de educatiunea poporale, in tóte partile tierii infintiéza spre acestu scopu reuniuni, si noi privimu lasi inaintarea loru. — In timpulu mai recinte se lati idéa educatiunei adultiloru si la noi se insémna ca de minune cà ici si colè unii d. d. invetiatori s'au angagiatu pentru de a dà prelegeri barbatiloru necarturari, despre angagiarea altoru inteliginti anca nici pomana nu s'a facutu. Déca in cutare locu se face vre unu miscamentu in caus'a invetiamentulu, indata i-se afla critisatori atâtu in publicitate, càtu si in giururi private, indreptatori pré pucini, mai nimene. In astfeliu de impregiuràri invetiamentulu nu numai cà nu se desvólta, ci anca stagnéza. — Fratii de peste Carpati ni intindu o dulce mangaiare, candu ii vedemu pe calea invetiamentulu atâtu de repede inaintandu. Ei au infintiatu nainte de acést'a cu 5 ani o „societate pentru invetiatur'a poporului romanu“ impartita in mai multe sectiuni judetiene diregeata inse prin sectiunea centrale din Bucuresci. Ea are de scopu a *propagá prin tóte midilócele putintióse invetiatur'a între Romani, fara de osebire de provincia, si a starú ca instructiune generala gratiuita si obligatória se devina una realitate in Romania, asia, ca se se ajunga a nu mai fi romanu, fara se scia a ceti si a serié*. Se compune nunumai din invetiatori,

ci totu romanulu pôte deveni membru alu societati, éra conducatorii si protectorii ei suntu dintre barbatii cei mai celebri ai Romaniei, credu că nu este delipsa a atinge, că invetiamentulusub scutul acestei insociri, face progresu imbucuratori. — Óre la noi poté-s'ar face insufletire generale pentru atare scopu? Caus'a invetiamentului romaniloru din Austro-Ungari'a este concrediuta invetiatoriloru si dirésa si partinita numai prin singuraticiele consistorie, va se dica: n'a ajunsu anca la acelu stadiu, de a poté fi sustienutu si inaintatu prin conlucrarea generale, — si mai totu miscamentulu ce se vede a se face, stà din aceea, că se pune opositiune tendintieloru guverniali si consistoriali. Inteliginti'a romana de astadi nainte de tóte trebue se se impece intre sine ca se nu fia de judecata prin generatiunea viitória, se dee mana cu mana si se se insufletiésca pentru invetiatur'a poporului; intardiarea aduce periclu. Din partemi nu mi am perdatu speranti'a pentru viitoriulu romanismului nu, pentrucà totu mai speru anca in inteliginti'a lui. Déca nu ni place se imitamu pre straini, se urmarimu intru educatiunea poporului, pre cei de unu sange cu noi si *se inaintómu cu timpulu, cá déca nu, elu ne va lasá de parte inapoi.* C. Gurbanu.

Numele de botezu.

Popórele vecine prin coatingerea si comunicatiunea cea désa ce o au la olalta, primescu si imprumuta multe datine si insusiri unulu dela altulu, carea imprumutare mai tardiu devine si la aceea, cá unele dintre acele popóre prin imprumutatulu celu grosu si primirea cea multa a elementului strainu, degeneréza in renegarea nationalitatii sale.

Romanulu faletiu de nationalitatea sa, anca n'a fostu si nu e scutitu de legea acésta, ma dupa cum documenta istori'a, in mai multe locuri a si fostu constrinsu voindu ne voindu la primirea elementului strainu in limb'a si vietuirea sa.

A fostu silitu romanulu prin amenintiári cu perderea subsistintiei sale a parasí limb'a sa si a vorbi alte limbe straine. Intr'unu timpu romanulu déca voiá se-si deschida ochii si se privésca in magazinulu sciintieloru — trebuia nainte de tóte se-si denege si se-si parasésca numele de romanu si asia se primésca altu nume din limb'a poporului dela care avea voia se-si castige invetiatur'a, séu de nu, numele care lu avea se lu serie si se lu pronuncie dupa natur'a limbei acelei'a. Déca voiá se se faca nobilu si prin aceea se invetie scóla, trebuia se se magiarizeze; ér déca

voiá se fia preotu, trebuia se se prefaca in serbu. Esemple viie avemu despre acést'a in familiile si comunitátile romane, cari gemu de nume serbesci. Si urmárele releloru acestor'a se vedu si adi din unele si altele barbarisme, care ni-au mai remasu de pe timpii acei fatali.

Mai deaprópe ne atinge pre noi clericii de dupa detorinti'a ce o avemu fatia de natiunea nóstra — purificarea numeloru de botezu, de órece mai cu séma acele ni suntu la dispusetiune. Se ne silimu ca numele de botezu a nounascutiloru se se induca in matricule cátu mai corectu si se nu lunece acolo nume schimosite dupa diferitele dialecte de ale poporului, si dupa pronunciamentulu strainu. Póte nasiulu si parintii se numésca pruncii loru cum voru voi, dar noi se ii-inducemu in matricule curatu dupa originalitatea numelui.

Referitoriu la pronunciamentulu strainu, suntu unii dintre preoti mai alesu in partile afine cu celea locuite de magiari si serbi, cari inducu pe cont'a puritatii limbei asia feliu de nume in matricule: Nic'a in locu de Nicolau, Ioti'a in locu de Ioanu, Mi'a in locu de Mihailu, Per'a in locu de Petru, Stev'a Stei'a Stefi in locu de Stefanu, Sim'a in locu de Simeonu, Eft'a in locu de Eutimiu, Lenc'a in locu de Elen'a, Soc'a in locu de Sofi'a, Milc'a in locu de Emili'a, Cost'a in locu de Constantinu, si alt. — si nu le privescu a fi de una origiune cu cele romane.

Referitoriu la pronunciamentulu dialectale mi vine a aflá de rea inducerea in matricule a numeloru de botezu stramutate dupa dialectele din provinciile nóstre romane, carele stà adi la unu gradu asia de mare, incátu fara vre una scrutare mai speciale abia potemu se devenimu la originea cuventului. Asia am aflatu induse in unele matricule astfeliu de nume: Indreiu in altu locu Andreiu. — Anuti'a Nusc'a Antitia (An'a.) Dinu (Constantinu.) Mitru, Medrea (Dimitriu.) Ilén'a, Len'a (Elen'a), Fitia, Floriti'a (Flórea,) Flore (Florianu.) Gligoru, Gig'a (Gregoriu.) Vila, Gavra (Gavrilu.) Onu, Nutiu, Nasiu, Iovanu (Ioanu.) Catiti'a, Titia (Catarin'a.) Todoruti'u, Tóderu (Teodoru), Lic'a (Vasilu.) Natu (Ignatiu.) Mariuti'a, Mara, Mariuca, Marisc'a (Mari'a.) Veta, Saveta (Elisaveta) Miculae (Nicolau.) si alt. Asemene se face deschilnire in matriculele nóstre intre Barbur'a si Varvóra, cari nu se privescu de druse intre sine.

In fine gresiescu si acei'a, cari nu observa la scrierea numeloru de botezu pe langa natur'a

limbei noastre si radecin'a derivatiunei si scriu: Terentie in locu de Terentiu (Terentius.) Georgie in locu de Georgiu (Georgius.) Nicolae in locu de Nicolau (Nicolaus.) Ilarie in locu de Ilariu (Hillaricus.) Ignatie in locu de Ignatiu (Ignatius.) de aci apoi Zacharie in locu de Zacharia. — Marie in locu de Maria sel.

Smintele provenite din confusiunea acést'a a numelui de botezu suntu spre daun'a limbei noastre, pentrucà prin acést'a se umple limb'a de atâte frase a cuvintelor, cari de una parte anomaliséza declinatiunile in gramatica, de alta parte forméza in limba una masa de nume fara de nici unu folosu.

Dar abstragendu dela tôte acestea, eratele: Nic'a. Joti'a s. alt. suntu cu atátu mai vertosu de a se incungiurá, pentru cà ca straine n'avemu lipsa de ele; éra pronunciamintele dialectale a unoru nume de si suntu in atátu contopite in natur'a poporului, trebue se se incungiure in scrisóre, pentru ca se nu devina cu timpu numele noastre de botezu sub una masca, din carea se nu mai potemu cunósce originea acelora.

G. Serbu.

Column'a lui Mesa, regelui din Moav.

Clermont-Ganneau oficialu la consulatulu fran-esu din Ierusalimu, carele din cause politice éra tramisu acolo, intru adeveru a facutu unu servitiu nespusu omenimei prin inventiunea sa. Prin cunósce-rea columnei lui Mesa, a devenitu omenimea in posesiunea unei remasitie scripsale mai vechia dintre câte a succésu pana acuma scrutatoriloru de acésta specia a inventá. Column'a acést'a dupa inscripti-unea, carea cu multe greutáti s'a potutu face legibile, se vede a fi de pe timpii Moaviteniloru, cari se luptau adese cu vecinii loru evrei, si anume s'a radicatu inainte de ce a scrié Amos, Isaia, Sofonia, Eremia si Esehíilu cartile sale, càci toti acesti'a amintescu in scriptele sale despre Moaviteni, ca despre unii, dela cari suferéu multu evreii, de jugulu caroru avéu sperantia a scapá numai prin ajutoriulu lui Mesí'a, pe carele lu astépta si adi.

Saulu regele primu alu evreiloru a avutu resbelu cu Moav, pre carele invingandulu Davidu, tragea timpu indelungatu contributiune dela elu, si dupa impartirea evreiloru in dóue tieri, Moav s'a anesatu cátra tiér'a lui Israil. Inse nu dupa multu, precum se vede in un'a din cartile imperatorulu, ajungandu pe tronulu lui Moav — Mesa, carele retragendu-se dela solvirea contributiunei — s'a despícatu

de cátra Israilu. Si unu timpu mai indelungatu a remasu caus'a acést'a intr'atata, pana ce a ajunsu Ioram rege in Israil, carele indata ce ocupá tronulu, s'a ingrigitu se marésca tiér'a lui pana la marginile care le a avutu mai nainte, pentruce numai decátu a facutu pregatiri de resbelu contr'a lui Moav, si precum se vede din a II. carte a Imperatorulu prin minune ddiéésca, a si invinsu pre Mesa, de órece venindu óstea lui Mesa in disordine, a fostu batuta de cátra iudeii si de catra israiltenii, cari au intratu in tienutulu lui Moav, si au pafugatu pre Mesa in fortaréti'a Kirhaheset. A probatu Mesa cu 7000 de ómeni alesi a erumpe din fortaréti'a in contr'a regelui lui Edom, inse ne succedandu-i, in desperatiunea totale a sacrificatu pre unulu nascutu fiulu seu lui Kamos (dieu), pentru ce intristanduse forte Moav s'a escatu mania mare asupr'a lui Israil, in catu acesta s'a retrasu in tiér'a sa. „S'a escatu mania mare asupra lui Israil.“ se vede a insemná aceea, cà Israil a fostu batutu. Din inscriptiunea, ce se vede pe column'a a lui Mesa, se póte deduce, cà acést'a s'a radicatu de Mesa in onórea lui Kamos, cerele i-a ajutatu se invinga pre Israil. Aceste aru fi pe scurtu despre istorisirea acestei columnne.

Clermont-Ganneau pela inceputulu anului trecut audíendu in Ierusalimu, cà se afla dincolo de marea mórtá pe pamentulu vechiu a lui Moav intre ruinele vechiului orasiu Dibon, adi Dhiban, una columna mare, pe carea este una inscriptiune vechia, deórece inse singuru in persóna n'a potutu merge acolo, n'a intardiatu a dispune ca se si castige date mai sigure despre column'a acést'a, si nu peste multu timpu ajungandu-i la mana una copia din inscriptiunea aceea, numai de catu s'a convinsu, cà este scrisóre fenicianá.

Dupa aceea a tramisu pre unu arabianu acompániatu de doi beduini ca se-i aduca copi'a inscriptiunei acelei'a, cari inse réntornandu-se n'au adusu numai unu papiru spintecatu, pentrucà locitorii acelu pamentu vediendu-ii invertinduse pe langa columna, intre amenintieri cu bataia ii-a pafugatu de acolo. Clermont-Ganneau ne-potendu folosi papirulu acelu, dupa ce si-a facutu cunoscintia cu unu seic, carele avea locuti'a in giurulu lui Dhiban — l'a tramisu pre acelu se aduca copi'a acelei inscriptiuni. Acestu seic réntorcandu-se, a suprinsu pre Clermont-Ganneau cu scirea aceea, cà n'a aflatu din columna numai nisce despícaturi, cari le si adusesse cu sine, de órece beduinii, pentru tém'a cà voru furá cumva din orasiulu loru column'a aceea, carea du-

pa credinți'a loru superstițioasă aduce daru peste acelu orasiu si peste impregiurulu lui — au sfarmat-o. Si asia ne fiindu cu potintia se castige alta copia de inscriptiunea aceea, a inceputu Clermont-Ganneau a compune spintecatur'a carea o avusese, — si cu ajutoriulu altei copie asemenea neperfecta dela anglulu Warren, a descris-o si a tradus-o pe limb'a evreiaa, si dupa nescari intregiri a tramis-o contelui Vogüé in Parisu, carele apoi a dat'o publicității.

Inscriptiunea columnei e acésta; —

- Eu sum Mesa, fiulu lui Kamosel, regele lui Moav din Dibon. 1.
 Tatalu meu a domnitu preste Moav treidieci de ani, si eu am ajunsu pe tronu 2.
 Dupa tatalu meu, eu am castigatu column'a acésta de sacrificiu lui Kamos in Korcha. 3.
 Columna de ajutoriu, pentrucà mi-a ajutat (Kamos) in contra tuturoru regiloru, si a mi pasce ochii asupr'a tuturoru neamiciloru poporulu meu 4.
 Asupra regului lui Israil. Si apasau pre Moav timpu indelungatu, pentru cà s'a maniatu Kamos 5.
 Pre tiér'a lui; dar a rescumperat-o fiulu lui. Atunci dicea si elu: Au asupritu pre Moav in dilele lui Omri 6.
 Acum privescu cu ochi induratori preste elu si preste cas'a lui. Inse Israil péra in veci. Omri ocupase 7.
 Medaba si locuia in trens'a (Israil in dilele lui si) in dilele fiulu lui seu 40. ani; dar l'a datu napoi 8.
 Kamos in dilele mele. Si eu am radica pre Meon Baal si am aflu in elu muru tare. Si am radica 9.
 Kirjath-ulu. Si fiii lui Gad locuiéu in tiéra de timpu indelungatu, si a radica siesi regele lui 10.
 Israil pre Ataroth. Si m'am luptatu contr'a orasiulu si l'am cuprisu, si am omoritu toti locuitorii 11.
 Lui Kirjath pentru Kamos dieulu lui Moav. Si am adusu de acolo . . . 12.
 . . . antea lui Kamos in Kirjath si am colonisatu acolo pre fiii lui Saron si pre fiii lui Cerath-Hasach-rath 13.
 Si dicea catra mine Kamos: Mergi, ocupa pre Nebo dela Israil 14.
 Mergandu noptea acolo, si m'am luptatu acolo dela reversatulu dioriloru pana la médiadi, si am ocupatu 15.
 Si ii-am omoritu pre ei toti, siepte mii 16.
 pentrucà s'a santitu lui Astor-Kamos . . . si ii-am dusu de acolo 17.
 . . . vasele lui Iehova si ii-am taraitu pre aceia nainte lui Kamos. Regele lui Israil zidise 18.

Iahac-ulu si a locuitu in acel'a in restimpulu luptei sale cu mine, si l'a scosu din antea mea Kamos 19.

Si am adunatu din Moav 200. de ómení, pre tóte capeteniele si m'am intorsu in contra lui Iahac si l'am ocupatu 20.

Ca se-lu anesezu câtra Dibon. Eu am ziditu Korcha, murii partii de padure si murii . . . 21.

Eu i-am ziditu portile si eu i-am ziditu turnurile si . . . 22.

Eu am ziditu locuinti'a regului, si eu am castigatu aparatele pentru focu, cari ainte de aceea n'au fostu in sinulu orasiulu. 23.

Si n'a fostu fantana in Korcha. Si disei câtra poporu: faca 24.

Totu omulu fantana in cas'a lui, si eu am dispusu se se sape siantiuri in Korcha 25.

Prin ómenii lui Israil. Eu am ziditu Aroer-ulu, si eu am facutu drumulu la Amon. 26.

Eu am ziditu Bet-Bamoth-ulu, c'a fostu ruinatu. Eu am ziditu Becer-ulu, pentrucà 27.

(acolo se sustienéu) cincidieci-insi dintre fii lui Dibon, pentrucà a fostu se se aplece intregulu Dibon. Si eu am popularisatu 28.

. . . Bikran-ulu, pe carele l'am anesatu câtra tiéra, si eu am ziditu 29.

. . . templ'a lui Diblathaim si templ'a lui Baal Meon si am dusu acolo pre (Kamos) 30.

. . . tiéra, si Koronaim, locuia in trins'a 31.

Si Kamos dicea câtra mine: vino! lupta-te contr'a lui Koronaim si eu 32.

Kamos in dilele mele 33.

s . . . e (k) . . . eu 34.

Asia se afla tradusa inscriptiunea acésta in mai multe limbi europene.

Proiectulu de lege asternutu legislatiunei italiene cu privi re la garantarea despre independința papei — e urmatoriulu:

§. 1. Persón'a papei e santa si inviolabile.

Papei i-competete tóta reverința de suveranu in intrulu teritoriulu italicu si i se respectéza tóte distinctiunile de pana acum asupra principiloru catolici.

§. 2. Pap'a si-póte tiené custodii de palatiu.

§. 3. Se sustiene competința anuale de 3.225,000 de lire, carea s'a indatinatu a se luá in budgetulu Romei pentru trebuintiele papei, colegiulu santu scl.

Acestu venitu anualu nu va fi supusu nici unei contributiuni guverniali séu comunali.

§. 4. Pap'a afara de contributiunea staverita in §-lu precedinte va fi si de acumu nainte scutitu de suportarea sarcineloru publice; palatiurile papali, Vaticanulu, Santa

Maria Maggiore, gradinele si tóte alte apartieninte asisderea villa castellgondolfoiana si-tieniu si in viitoriu esemtiunea.

Palatiurile si locurile enumerate nu sunt supuse jurisdicțiunei statului italianu.

Asemene sunt esemte si independente tóte locuintele unde se sustiene pap'a anca si pe timpu provisoriu, la casulu acest'a inse numai peste restimpulu de comorare.

§. 5. Esemtiunea palatiurilor si a altoru localitati staverita in punctulu de mai susu — se estinde si preste acele localități, unde se tienu siedintiele conclavei séu a conciliului.

Regimulu regelui Italiei anca si cu potere armata protege securitatea conclavei si a conciliului, déca ar fi periclitata — si este provocatu spre aপরare.

§. 6. In urmarea imunității staverite in §§. 4. si 5. nici unui diregatoriu séu agentu guvernialu nu-i va fi permis a intrá in palatiurile si locuintele papali pentru d'a esercea acolo ceva-si dreptu jurisdictionalu, déca cumva nu se vá provocá séu auctorisá spre acést'a prin pap'a séu prin presiedintele conclavei resp. a conciliului.

Déca s'ar intemplá ca cineva in localitatile aceste privilegiate comite vre-unu delictu contra legiloru de statu, mai tardiu si-cauta scutéla in aceste localități, fara de invocarea papei aici nu se póte cercá nici improcesuá.

§. 7. Palatiurile enumerate sunt esemte de sub ori-ce espropriere.

§. 8. Sub ori ce pretestu este opritu a investigá, persecutá séu a confiscá scriptele, documentele, cartile séu registrele oficiulu papalu pentru indulgintie si penitintia si a cancelariei apostolice.

§. 9. Pap'a este auctorisatu a-si deplini tóte functiunile cu privire la potestatea spirituale, a afige publicatiuni pe usi'a basilicei séu in ori ce chipu a publicá actele din resortulu consistoriului si a jurisdicțiunei spirituale mai susu atinse fara de a poté guvernulu a li se opune séu a li impedecá publicarea.

§. 10. Cardinalii si alte persóne besericesci stau sub potestatea papei. Tot-insulu, fia si strainu, care seversindu functiuni besericesci — se sustine in Roma, va fi in dreptulu cetatieniloru italiani.

§. 11. Consistoriulu stá in libera corespondintia cu episcopii si cu intrég'a lume catolica fara de a poté guvernulu italianu a-si formá in acést'a vre-unu dreptu de amestecu.

§. 12. Pap'a are dreptu a-si sustiené in Vaticanu oficiu postalu si telegraficu.

Oficiulu postalu alu papei prin pachete inchise pote comunica cu oficiile postali din strainetate séu corespondintiele le póte concrede oficiiloru postali de statu. In ambele casuri telegramele séu epistolele, déca suntu prevediute cu sigilulu papei, suntu scutite de orice competintia pe teritoriulu italianu.

Telegrafi'a papale pe spesele statului se pune in coafingere cu telegrafi'a statului.

Telegramele adresate deadreptulu la persón'a papei suntu scutite de vre-o competintia.

§. 13. Legatii papali si reprezentantii diplomatiei lui,

precum si delegatii consistoriali ai potentatelor straine, suntu in dreptulu tuturoru aceloru privilegii si prerogative, cari competu represantiloru diplomatiei dupa dreptulu internationalu.

§. 14. Pap'a intru esercearea potestatii sale spirituale si disciplinare e scutitu de ori ce amestecu din partea iurisdicțiunei civile; asia si apelările la forurile civile in cause besericesci suntu desavuate.

§. 15. Sinodu, siedintia capitularia si ori ce congregatiune besericesca se póte tiené fara de concediulu guvernului italianu.

§. 16. Denumirile la venitele mai mari séu mai mici séu la ori ce demnitate besericesca in intrulu tierei se facu fara de amesteculu guvernului italian. Este totusi de lipsa ca denumitii episcopi romani si suburbicarii se fia din cetatienii statului italianu, carea este cerintia necesaria intru folosirea bunuriloru.

§. 17. Legati'a apostolica siciliana incéta.

§. 18. Teologiele, academiile, colegiile si tóte alte institute catolice si pe viitoriu vor depide de la pap'a si iurisdicțiunea civile pentru ele e eschisa totaluinte.

§. 19. Tóta legea séu ordinatiunea, carea este contraria acestei legi, se pune afara de valóre.

Afaceri administrative besericesci.

Sub rubric'a acést'a vomu publicá totu deun'a candu numai ni va iert'a spatiulu — dispusetiuni besericesci despre cari vomu avé cunoscentia. Amu aflu de lipsa deschiderea acestei rubrice pentru ca onoratiu cetitori in spresiuni marginite se póta luá cunoscentia despre direptiunea, tóte stramutările si dispusetiunile ce se facu in comitetele, forurile si adunările besericesci, chiaru venimu a rugá pre d. d. preoti si invetiatori ca membrii ai astoru feliu de corporatiuni, a ni veni intru ajutoriu spre a variá rubric'a acést'a cu date importante.

Publicámu mai la vale in estensiune unu cerculariu alu ven. consistoriu aradanu de mare importantia in viét'a besericesca. Pe cându guvernatori politici nu vedu nici o stricatiune de moravuri déca cetătienii subalterni se corumpu prin bani si beuturi cu ocaziuni de alegeri; pana candu corumperea devenise generale, intrase chiaru si in beserica si amenintia consciositatea cu perdiare: ven. consistoriu aradanu cu scopulu d'a pune capetu coruptiuniloru si cu intentiunea de a insuffá tresvia la alegerile preotiloru si invetiatoriloru, din siedintia sa plenaria, tienuta in $13/25$ Ian. a. c. emise urmatoriulu cerculariu:

Nr. 64.

1871. B.

La toti protopresviterii apartinintu consistoriului aradanu.

S'a observatu in mai multe casuri, cá din partea unoru competinti la posturi besericesci si scolare vacante, intre competinti si comune se facu corumperi cu beuturi si alte midilóce, se facu contrate

cu reducerea și împucinarea tacselor prescrie și otarite prin norm'a stolare, și cu descrierea birului preotiescu, cu scaderea salariilor invetiatorești și a deputatului naturalu, în genere se încerca felu de felu de amagiri nemorale. Pentru curmarea și încetarea acestor abuzuri demoralizatorice diecesanulu Nostru Consistoriu în ședința sa plenaria de sub datulu și numărulu de facia s'a vedutu necesitatu a decreta, ca în totu casulu unde se va arată, că vre unu competitoru la atare postu besericescu s'eu școlariu pentru scopulu de a fi candidatu și alesu, elu însuși de dreptulu s'eu prin ómenii sei s'a încercatu a corumpe pre alegatori cu bani, beuturi s'eu alte midilóce neiertate, s'eu a îi amagi și intarită cu promisiuni și arguminte false. — acelu competitoru pentru prim'a data pe langa anularea candidarei s'eu alegerei sale va fi eschisu dela acea alegere.; pentru a dó'a asemenea încercare va fi eschisu pentru mai multi ani, ér la repetire de a trei'a data, va fi eschisu pentru totu déun'a dela candidare și alegere.

Acésta otarire consistoriale P. Ta spre scire și strensa acomodare nu vei intardiá a o face numai decâtu cunoscuta preotimei și invetiatoriloru nu altcum teneriloru teologi și preparandiloru absoluti din protopresvitaratulu submanuatu, ingrigindu-te, ca pentru ținerea ei în evidinția se se inducea în protocolulu cercularorulu.

Aradu, 14. Ianuariu 1871.

Procopiu Ivacicoviciu m. p.
Episcopulu Aradului.

Afara de acest'a s'a decisu totu în aceea ședinția a consistoriului:

I. Pentru evitarea incurcaturiloru ce se facu în șocotile besericesci prin necorect'a manipulare a acestorasi; — și pentru curmarea abuzuriloru esperiate în unele locuri cu banii besericesci: apoi pentru prenoirea și asigurarea obligatiuniloru despre capitalele besericesci prin intabulatiune ipotecaria. — s'a dispnsu: că tóte comitetele protopresviterali se se indrumeze, a esmite din sinulu loru — pretotindene mandataru sub nume de licuidatori, — împartiuduse distuictulu protopresviteralu în mai multe cercuri proporționate.

II. Din incidentulu, că edificiele școlarié și parochiale nu sunt asecurate în contr'a eventualitateri focului, consistoriulu au dispnsu: că tóte comunele besericesci se se provóce prin unu cerculariu din partea senatulu epitropescu, a asigurá tóte edificiele besericescoru, școlorulu și a le caselor parochiale.

III. Esperanduse, că în multe locuri averile nemiscatóricale besericescoru nóstre de prin comune sunt fórté mancu conscrie în cartea funduaria. — prin ce uneori se ivescu dubietáti și întrebári despre

dreptulu de proprietate, dreptu aceea consistoriulu au otaritu: a se procurá tóte datele necesarie în privința acestor averi. — dupa cumu acelea de presinte se afla conscrie în „cartea funduaria“ — ca apoi asiá pe bas'a acestor date, se se pota numai de catu întreprinde mesurile necesarie la locul competente pentru „Rectificarea cartii funduaria.“

VARIETATI.

+ Fostulu sinodu rusescu din St. Petropolu a decisu că va infintia în San Francisco din Californi'a episcopatu ortodossu. Regimulu rusescua adoptatu planulu acest'a și a dispnsu ca se se prelimineze din budgetulu statulu spesele necesarie nu numai spre acestu scopu, ci și spre aceea, ca se se infintieze în Newyork și Baltimoe statiuni de misiunari rusescii.

* * Schwarzenberg cardinalulu din Prag'a a promisú că va atacá recursulu preotimei boeme referitoriu la introducerea liturgiei slavene în beserica.

* * Balulu arangiatu de tenerimea aradana în folosulu teatrulu nationalu din cauza timpulu nefavoritoriu a avutu óspeti putieni din provincia, și asiá venitululu menitu spre acestu scopu filantropicu e anca neînsemnatu.

+ În Swedi'a și Dani'a s'a construitu pentru adulti asiá numitele academie poporale. Invetiamentulu stá din propuneru libere, și propunerile causéza placere precum profesoriloru, asiá și ascultatoriloru. Obiecte de discutiune suntú științele economice, administrative, fisice, istorice și altele, acarorú impresiune a supra generatiuneei june se vede a fi fórté salutaru. Pe langa acést'a si-ține de detorinția fiacarele institutu, și pune pondu pe calificarea spirituale a comunitáțiloru din giuru, spre ce scopu profesorii țienú prelegeri mai concrete. Dispusetiunea acést'a e primita de cátra poporu cu cea mai vint placere.

+ S'au hirotonita de preoti dela începutulu anululu școlasticu urmatorii teologi absoluti: 18. Noemv. 1870. Iustinu Opreanu de parochu în com. Valcani (Banatu); — în 21. Noemv. Georgiu Heretiú de capelanu langa parochulu din Araneagu (cótulu Aradu) Ioanu Popoviciu; — în 25. Decemv. Georgiu Morarescu de parochu în Tinodu (cótulu Bihar); — 1. Ian. 1871. Ambrosiu Bulzanu de capelanu langa preotulu din Feketetó (cót. Bihar) Iosifu Furcovciú; — și în 6. Ian. Gavrilu Iacobu de parochu în com. Pestesiu (cót. Bihar). —

Post'a Redactiunei.

Numerulu acest'a lu tramitemu și altorú dd. cari anca nu au facutu prenumeratiune pentru foia nóstra, din nrulu 1, mai avemú esemplare.

Dlui M. B. — Primiramú chiar la incheierea nrului presinte. Pentru rubric'a, despre care faci întrebare, ne vomu ingrigi.

Pentru redactiune: **Gerasimu Serbu.**

Tipariulu lui Stefanu Gyulai în Aradu.